

၉၈၈၅၅

პატრიკ ზიუსკინდი

სუნამო

ამბავი ერთი მკვლელისა

დიდგენეს
გიგლოთიქა

პატრიკ ზუსკინდი
სუნამო
ამბავი ერთი მკვლელისა

Patrick Süskind
DAS PARFUM
Die Geschichte eines Mörders

გერმანულიდან თარგმნეს ნატალია ნადირაშვილმა და ეკა რაისნერმა

© 2006 Constantin Film Produktion GmbH / Film & Entertainment VIP
Medienfonds 4 GmbH & Co. KG / NEF Productions S.A. / Castelao
Productions S.A.

© 1985 Diogenes Verlag AG Zürich
All rights reserved.

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2006, 2016, 2018, 2024
ყველა უფლება დაცულია

ISBN 978-9941-11-891-3
www.diogene.ge

ნაწილი პირველი

I

მეთვრამეტე საუკუნეში საფრანგეთში ცხოვრობდა კაცი, რომელიც გენიალური და საზიზლარი ადამიანებით სავსე ეპოქაში ერთ-ერთი ყველაზე გენიალური და საზიზლარი იყო. აქ სწორედ მისი ამბავი უნდა მოგიხროთ. მას ჟან-ბატისტ გრენუი ერქვა. და თუ ეს სახელი სხვა ისეთი გენიოსი ურჩხულების ფონზე, როგორებიც იყვნენ, ვთქვათ, დე სადი, სენ-ჟიუსტი, ფუკე, ბონაპარტი და სხვები, დღეს დავინყებასაა მიცემული, იმიტომ კი არა, რომ გრენუი ამ ბნელით მოცულ ცნობილ ხალხს ქედმაღლობით, კაცთმოძულეობით, უზნეობით, მოკლედ, უღმერთობით, ჩამოუვარდებოდა. არა, ეს იმიტომ მოხდა, რომ მისი გენია და ფენომენალური პატივმოყვარეობა იმ სფეროთი შემოიფარგლებოდა, რომელიც ისტორიაში კვალს არ ტოვებს – სუნების წარმავალი სამყაროთი.

ეს ის დრო იყო, როცა ჩვენთვის, თანამედროვე ადამიანებისთვის, ქალაქებში წარმოდგენილი სიმყარე სუფევდა. ქუჩები ყარდა ნაკელით, ეზოები – შარდით, სადარბაზოები – დამპალი ხით და ვირთხის ცურცლით, სამზარეულოები – დამპალი კომბოსტოთი და თხის ქონით. გაუნიავებელი სასტუმრო ოთახები – აქოთებული მტვრის, საძინებლები გაზინთული ზენრების, ნესტიანი საბნებისა და ღამის ქოთნების ცხვირში საცემი მოტკბო სუნით ყარდა. ბუხრებიდან გოგირდის სუნი გამოდიოდა, სათრიმლაკებიდან – მწვავე ტუტეების, სასაკლაოებიდან – შედედებული სისხლისა. ადამიანები

ოფლისა და გაურეცხავი ტანსაცმლის სუნად ყარდნენ. პირიდან ჩამჰალი კბილების სიმყრალე ამოსდიოდათ, კუჭებიდან – ხახვისა. სხეულზე, თუკი აღარც ისე ახალგაზრდები იყვნენ, ძველი ყველის, აჭრილი რძისა და ჩირქოვანი სიმსივნეების სუნი ასდიოდათ. ყარდა მდინარეები, მოედნები, ეკლესიები, სიმყრალე იდგა ხიდებქვეშ და სასახლეებშიც. გლეხი ისევე ყარდა, როგორც მღვდელი, ხელოსნის შეგირდი კი ისევე, როგორც ხელოსნის ცოლი. მთელი თავადაზნაურობა ყარდა, მეფეც კი ნადირივით ყარდა და დედოფალს ზამთარ-ზაფხულ ბებერი თხის სუნი უდიოდა. მე-18 საუკუნეში ბაქტერიების გამხრწნელი ზემოქმედების შეჩერება ჯერ კიდევ არ შეეძლოთ. ამგვარად, არ არსებობდა ადამიანის რაიმე საქმიანობა – გინდ აღმშენებლური და გინდ დამანგრეველი, არ იყო არც ერთი გამოვლინება ახალჩასახული თუ მიმავალი ცხოვრებისა, ეს სიმყრალე თან რომ არ ხლებოდა.

რა თქმა უნდა, პარიზი ყველაზე მეტად ყარდა, რადგან პარიზი საფრანგეთის უდიდესი ქალაქი იყო. პარიზში კი იყო ერთი ადგილი, სადაც განსაკუთრებით ჯოჯოხეთური სიმყრალე სუფევდა. ეს იყო „უმანკოთა სასაფლაო“ ფერისა და ფერონრის ქუჩებს შორის. რვაას წელს მოასვენებდნენ მკვდრებს აქ „ოტელ დიოდან“ – მთავარი საავადმყოფოდან და ახლომახლო სამრევლოებიდან, რვაას წელს ყოველდღიურად მოჰქონდათ საზიდრებით ათეულობით გვამი და გრძელ საფლავებში ყრიდნენ, რვაას წელს ალაგებდნენ ძვალს ძვალზე საგვარეულო აკლდამებსა და საერთო სამარხებში. და მხოლოდ მოგვიანებით, საფრანგეთის რევოლუციის დაწყების წინ, როცა ზოგიერთი მათგანი სახიფათოდ ჩაინგრა და გადავსებული სასაფლაოს საშინელმა სუნმა მოსახლეობის უბრალოდ უკმაყოფილება კი არა, უკვე აჯანყებები გამოიწვია, ეს სასაფლაო, როგორც იქნა, დახურეს და გააუქმეს. მილიონობით ძვალი და თავის ქალა ჩაყარეს მონმარტრის კატაკომბებში, სასაფლაოს ადგილას კი ბაზრის მოედანი მოაწყვეს.

სწორედ აქ, მთელი სამეფოს ყველაზე მყრალ ადგილას, 1738 წლის 17 ივლისს დაიბადა ჟან-ბატისტ გრენუი. ეს დღე ივლისის

ერთ-ერთი ყველაზე ცხელი დღე იყო. სიცხე ტყვიასავით ჩამონო-
ლილიყო სასაფლაოს თავზე და ხრწნის სუნით გაჟღენთილ ბუღს,
დამპალი ნესვისა და დამწვარი რქის ერთმანეთში შერეულ სუნად
რომ ყარდა, თითქოს მიმდებარე ვინრო ქუჩებში ტენიდა. გრენუის
დედა, ჭინთვები რომ დაეწყო, ფერის ქუჩაზე თევზის ფარდულის
დახლთან იდგა და უკვე გამოშიგნულ თევზს ქერცლს აცლიდა.
თევზი, რომელიც, მისი თქმით, სენაში დილას დაიჭირეს, მძორის
სუნზე მეტად ყარდა. მაგრამ გრენუის დედა ვერც თევზის სუნს
გრძნობდა და ვერც მკვდრისას, რადგან ყნოსვა სრულიად დაჩ-
ლუნგებული ჰქონდა. თანაც მუცელი სტკიოდა და ეს გარე სამ-
ყაროს აღქმის ყოველგვარ უნარს უკლავდა. მარტო ის უნდოდა,
რომ ტკივილი შეწყვეტილიყო და ეს საზიზღარი მშობიარობა რაც
შეიძლება მალე მორჩენილიყო. მეხუთედ მშობიარობდა. მანამდე
ოთხივე მშობიარობამ აქ, თევზის ფარდულში ჩაიარა. ის მკვდარ
ან ცოცხალ-მკვდარ ბავშვებს აჩენდა. ეს სისხლიანი ხორცი, რო-
მელსაც ქალი შობდა, დიდხანს არ ცოცხლობდა და მაინცდამაინც
არ განსხვავდებოდა თევზის შიგნეულისაგან, იქვე რომ ეყარა. სა-
ლამოს ყველაფერს ერთად ნიჩბით მოხვეტდნენ და სასაფლაოსკენ
ან მდინარისკენ წაიღებდნენ ხოლმე. დღესაც ასე უნდა ყოფილიყო.
და გრენუის დედას, ჯერ კიდევ ახალგაზრდა, ოცდახუთიოდე წლის
ქალს, რომელიც კვლავაც სასიამოვნოდ გამოიყურებოდა, თითქმის
ყველა კბილი ჰქონდა შერჩენილი და თავზეც – მცირეოდენი თმა
და რომელსაც ნიკრისის, სიფილისისა და სუსტად გამოხატული
ჭლექის გარდა სერიოზული არაფერი სჭირდა, იმედი ჰქონდა, რომ
დიდხანს, ასე, ხუთ ან ათ წელს კიდევ იცოცხლებდა. იქნებ გათხო-
ვილიყო კიდევ, ვთქვათ, რომელიმე დაქვრივებულ ხელოსანზე და,
როგორც მის პატივცემულ ცოლს, ნამდვილი შვილები გაეჩინა, ან
რალაც ამგვარი... გრენუის დედას უნდოდა, ყველაფერი მალე დას-
რულებულიყო. ჭინთვები რომ დაეწყო, დახლის უკან ჩაცუცქდა
და იქ გააჩინა და, როგორც მანამდე, ოთხჯერ, თევზის საჭრელი
დანით ჭიპლარი გადაჭრა. სიცხე და სიმყარაღე, რომელსაც ვერ
გრძნობდა, ისევე აუტანლად და გამაბრუებლად მოქმედებდა მას-

ზე, როგორც შრომნებით სავსე მინდორი ან ვინრო ოთახი, სადაც ბევრი ნარგიზი დგას. გული წაუვიდა, გვერდზე გადაქანდა, მაგიდის ქვემიდან შუა ქუჩაში გამოგორდა და ასევე დარჩა გაშხლართული – დანით ხელში.

ატყდა ერთი ყვირილი, სირბილი. ხალხი გარს შემოეხვია. პოლიციას უხმეს. ქალი დანით ხელში ისევ ქუჩაში ეგდო. ნელ-ნელა მოვიდა გონს.

ჰკითხეს, რა მოგივიდაო.

– არაფერი.

– დანა რად გინდოდა?

– არაფრისთვის.

– საიდან გაჩნდა სისხლი შენს ქვედატანზე?

– თევზებისაა.

ადგა, დანა დააგდო და დასაბანად წავიდა.

მოულოდნელად დახლის ქვეშ ახალშობილმა იყვირა. შეიხედეს და ბუზებს, შიგნეულობასა და თევზის მოჭრილ თავებს შორის ახალშობილი იპოვეს და ამოიყვანეს. მერე ძიძას გადასცეს, დედა კი დააპატიმრეს და, რადგან დანაშაული აღიარა და ისიც თქვა, არც ამ ბავშვს მივაქცევდი ყურადღებას, როგორც აქამდე უკვე ოთხჯერ ვქენიო, გაასამართლეს, დამნაშავედ ცნეს ბავშვების არაერთგზის მკვლელობაში და რამდენიმე კვირაში დე გრევის მოედანზე თავი მოჰკვეთეს.

ამასობაში ბავშვმა მესამედ შეიცვალა ძიძა. არავის უნდოდა მისი რამდენიმე დღეზე მეტხანს თავისთან დატოვება, რადგან ძალიან ხარბი იყო, ორი ბავშვის სამყოფ რძეს წოვდა, სხვა ჩვილებს რძეს ართმევდა და ძიძებს საარსებო საშუალებას უსპობდა. მართო ერთი ჩვილის წოვება ხომ მომგებიანი არ არის. პოლიციის პასუხისმგებელ ოფიცერს, ვინმე ლა ფოსს, მალე მოაბეზრა თავი ამ ყველაფერმა და უკვე უნდოდა, ბავშვი სენტ-ანტუანის ქუჩის ბოლოს, მიგდებულ და ობოლ ბავშვთა თავშესაფარში მიეყვანა. ბავშვები აქედან ყოველდღე რუანში, უპატრონო ბავშვთა სახელმწიფო თავშესაფარში გადაჰყავდათ. მზიდავებს ისინი ფეხით მიჰ-

ყავდათ დაწნული კალათებით და, რადგან ასე უფრო ხელსაყრელი იყო, ერთ კალათში ერთდროულად ოთხ-ოთხ ჩვილს აწვენდნენ. ამის გამო ბევრი პატარა იღუპებოდა. ამიტომ მზიდავებს მითითება ჰქონდათ, მხოლოდ მონათლულები წაეყვანათ, ისინი, რომლებსაც წესის მიხედვით გამონერილი გადასაყვანი დოკუმენტი ექნებოდათ. ამ დოკუმენტზე რუანში ბეჭედი უნდა დაერტყათ. რადგან გრენუი არც მონათლული იყო და არც სახელი ერქვა, და იმის გამოც, რომ პოლიციას ნება არ ჰქონდა, შესაკრები პუნქტის კართან ბავშვი უსახელოდ მიეგდო, თუმცაღა ეს დანარჩენი ფორმლობების შესრულების აუცილებლობას თავიდან ააცილებდა... – მოკლედ, სხვადასხვა ბიუროკრატიული და ტექნიკური სახის სიძნელეების გამო, რომლებსაც ბავშვის გადაყვანა გამოიწვევდა და დრო კი არ ითმენდა, პოლიციის ოფიცერმა ლა ფოსმა გადაიფიქრა და ბრძანება გასცა, ბავშვი რომელიმე საეკლესიო დაწესებულებაში ჩაებარებინათ, იქიდან კი ცნობა აეღოთ და მისი შემდგომი ბედი გადაეწყვიტათ. ბავშვის მიბარება სენ-მარტენის ქუჩაზე, სენ-მერის მონასტერში მოხერხდა. იქ ის ჟან-ბატისტად მონათლეს და რადგან პრიორი იმ დღეს კარგ გუნებაზე ბრძანდებოდა და მონასტრის საქველმოქმედო ფონდიც ჯერ ამონურული არ იყო, მან ბავშვი რუანში კი არ გაუშვა, არამედ მონასტრის ხარჯზე გადაწვიტა მისი გაზრდა. ჩვილი სენ-დენის ქუჩაზე მცხოვრებ ძიძა ჟანა ბიუსის მიუყვანეს, რომელიც განუული შრომისათვის კვირაში სამ ფრანკს მიიღებდა.

2

ერთი კვირის თავზე ძიძა ჟანა ბიუსი კალათით ხელში სენ-მერის მონასტრის კართან მივიდა და პატერ ტერიეს, ორმოცდაათ წელს მიტანებულ თავმოტვლეპილ, ოდნავ ძმრისსუნთან კაცს, რომელმაც კარი გაუღო, უთხრა:

– აი! – და კალათი კარის ზღურბლზე დადგა.

– რა არის? – ჰკითხა ტერიემ, კალათისაკენ დაიხარა და დაყნოსა, რადგან შიგ საჭმელი ეგონა.

– ეს იმ ბავშვების მკვლელის ნაბუშარია, ფერის ქუჩაზე რომ ცხოვრობდა!

პატერმა კალათში თითები მოაფათურა და მიძინარე ბავშვს სახე გამოუჩინა.

– რა გინდა, მშვენიერ ფერზეა და ნაკვებიცა ჩანს.

– ეგ იმიტომ, რომ მე გამოვადლე. ისე გამომცალა, ძვლებილა დავრჩი. მაგრამ მორჩა. ახლა თქვენ თვითონ აჭამეთ თხის რძე, ფაფა და ჭარხლის წვენი. ეს ნაბიჭვარი ყველაფერს თქველფს.

პატერი ტერიე კეთილი კაცი იყო. მონასტრის საქველმოქმედო ფონდის გამგებლობა და ლარიბებისათვის ფულის განაწილება ებარა. მოელოდა, რომ მადლობას ეტყოდნენ და სხვა მხრივ კი არ შეაწუხებდნენ. დეტალებში ჩაძიება არ უყვარდა, იმიტომ, რომ დეტალები სიძნელებს ნიშნავდა, სიძნელებები კი სულის სიმშვიდეს ურღვევდა, ამას კი ვერ იტანდა. გაბრაზდა, რომ კარი გააღო. უნდოდა, რომ ამ დედაკაცს აეღო თავისი კალათი, სახლში წასულიყო და ძუძუმწოვარა ბავშვის პრობლემებით მისთვის თავი არ მოებუზრებინა. ტერიე ნელ-ნელა გაიმართა და ღრმად შეისუნთქა რძისა და ყველის სუნით გაჟღენთილი მატყლის სურნელი, რომელსაც ძიძა აფრქვევდა. სასიამოვნო სუნი იყო.

– ვერ გავიგე, რა გინდა. მართლა არ მესმის. ერთი ის ვიცი, რომ ამ ბავშვს შენი ძუძუს ჭამა ერთხანს კიდევ არ აწყენდა.

– სამაგიეროდ მე მანყენს, – შეეპასუხა ძიძა, – ათი გირვანქა დავიკელი, და ამასობაში სამი კაცის სამყოფს კი ვჭამდი. და მერე რისი გულისთვის? კვირაში სამი ფრანკისთვის!

– აა, მესმის! – თქვა ტერიემ და გულზე თითქმის მოეშვა, – გასაგებია. ისევ ფული. თუ ვინმე ამ კარზე დააკაკუნებს, ესე იგი, ფული უნდა. როგორ მინდა, ერთხელაც გავაღო კარი და იდგეს ვინმე, ვისაც სხვა რამე ენდომება. ვინმე პატარა ძღვენს მაინც მოგვიტანდეს, ვთქვათ, ხილს ან ერთი-ორ კაკალს. რამდენი რამეა შემოდგომაზე, მაგალითად, ყვავილები. ანდა, ვთქვათ, ვინმე მო-

ვიდოდეს და იმას მაინც მეტყოდეს, ღმერთი გწყალობდეთ, პატერ ტერიე, კარგ დღეს გისურვებთო. მაგრამ ალბათ ვერ მოვესწრები. თუ მათხოვარი არ არის, მაშინ ვაჭარია. თუ ვაჭარი არ არის, მაშინ ხელოსანია, და თუ ისიც რამეს არ ითხოვს, მაშინ ანგარიშს წარმომიდგენს. ქუჩაში ველარ გავსულვარ. რომ მივდივარ, სამი ნაბიჯის მერე უკვე ის ხალხი მახვევია, ვისაც ფული უნდა.

– მე არა! – თქვა ძიძამ.

– იცი, რას გეტყვი, შენ არა ხარ ერთადერთი ამ სამრევლოში. ასობით საუკეთესო ძიძა ამ საყვარელ ბავშვს კვირაში სამ ფრანკად სიამოვნებით მოაწოდებდა ძუძუს, აჭმევდა ფაფას, ნვენებს ან, რა ვიცი, რასაც გინდა...

– ჰოდა, იმათ მიუყვანეთ!

– არ ივარგებს ბავშვის ასე აქეთ-იქით ტარება. ვინ იცის, მიიღებს კია სხვის რძეს ისე კარგად, როგორც შენსას? მიჩვეულია შენი ძუძუს სუნს და შენს გულისცემას, რომ იცოდე.

და ისევ შეისუნთქა ის თბილი სურნელი, ძიძა რომ აფრქვევდა. მერე, რომ შეატყო, ჩემს სიტყვებს დიდი შთაბეჭდილება არ მოუხდენიაო, განაგრძო:

– ახლა შენ ბავშვი სახლში წაიყვანე, მე პრიორს ვეტყვი და იქნებ კვირაში ოთხი ფრანკი მოგცეს.

– არა, – თქვა ძიძამ.

– ჰო, კარგი, ჯანი გავარდეს, – ხუთი!

– არა!

– აბა რამდენი გინდა? – შეუყვირა ტერიემ. – ხუთი ფრანკი დიდი ფულია მაგ საქმისთვის!

– ფული სულ არ მინდა, – უპასუხა ძიძამ, – მე მინდა, რომ ეს ნაბუშარი მომაშოროთ.

– კი მაგრამ, რატომ, გეთაყვა? – ჰკითხა ტერიემ და ისევ ააფათურა ხელი კალათში. – უსაყვარლესი ბავშვია; ნახე, რა ვარდისფერია, თან არ ტირის, კარგად სძინავს და მონათლულია.

– ეშმაკითაა შეპყრობილი!

ტერიემ სასწრაფოდ მოაცილა ხელი კალათს.

– შეუძლებელია! გამორიცხულია, რომ ძუძუმწოვარა ბავშვი ეშმაკით იყოს შეპყრობილი. ჩვილი ბავშვი ადამიანი კი არა, ადამიანის წინა საფეხურია და ჯერ ბოლომდე ჩამოყალიბებული სული არა აქვს. ამიტომ ეშმაკს არც აინტერესებს. უკვე ხომ არ ლაპარაკობს? კრუნჩხვები ემართება? იქნებ საგნებს ამოდრავებს ოთახში? ცუდი სუნი ხომ არ უდის?

– სუნი სულ არა აქვს, – თქვა ძიძამ.

– აი, ხომ ხედავ! სრულიად ნათელია. ეშმაკით რომ იყოს შეპყრობილი, უნდა ყარდეს.

და, ძიძა რომ დაემშვიდებინა და საკუთარი გამბედაობაც გამოეცადა, ტერიემ კალათი ასწია და ცხვირთან მიიტანა.

– განსაკუთრებულს ვერაფერსა ვგრძნობ, – თქვა მან მას შემდეგ, რაც ცოტა ხანს ყნოსავდა, – ნამდვილად ვერაფერს. აი სახვევებიდან კი, მგონი, მართლაც ყარს. და ძიძას კალათი ახლოს მიუტანა თავისი შთაბეჭდილების დასადასტურებლად.

– მაგას არ ვამბობ, – უთხრა ძიძამ უხეშად და კალათი გასწია, – სახვევებში რაც არის, იმაზე არ გეუბნებით. მის განავალს, რა თქმა უნდა, სუნი აქვს. თვითონ ეს ნაბუშარია უსუნო.

– იმიტომ, რომ ჯანმრთელია! – იყვირა ტერიემ. – ჯანსაღი რომ არის, იმიტომაც არა აქვს სუნი. სუნი მხოლოდ ავადმყოფ ბავშვებს ასდით, ეს ხომ ცნობილია. ყველამ იცის, რომ ყვავილიან ბავშვს ცხენის ჩონჩორიკის სუნი ასდის, ქუნთრუშიანს – ძველი ვაშლის და ჭლექიან ბავშვს კი – ხახვისა. ეს კიდევ ჯანმრთელია. ეს არის და ეს. რატომ უნდა ყარდეს? რა, შენი შვილები ყარან?

– არა, – უთხრა ძიძამ, – ჩემს შვილებს ჩვეულებრივი ადამიანის სუნი აქვთ.

ტერიემ კალათი ფრთხილად დადგა მიწაზე, რადგან გრძნობდა, რომ თანდათან სიბრაზე ემატებოდა ამ ქალის სიჯიუტის გამო. გამორიცხული არ იყო, რომ ამ დისკუსიის დროს შესტიკულაციისთვის ორივე ხელი დასჭირვებოდა და არ უნდოდა, ამის გამო ბავშვისთვის რამე დაეშავებინა. მაგრამ ხელები ჯერ უკან დაიწყო, ძიძას მუცელი მიუშვირა და მკაცრად ჰკითხა:

– ესე იგი, შენ ამტკიცებ, რომ იცი, როგორი სუნი უნდა ჰქონდეს ადამიანის ნაშიერს, რომელიც, უნდა შეგახსენო, რომ მონათლულია და ამავე დროს ღვთის შვილია!

– დიახ, – უპასუხა ძიძამ.

– გარდა ამისა, შენ, სენ-დენის ქუჩაზე მცხოვრები ძიძა, ჟანა ბიუსი, ამტკიცებ, რომ, თუ ამ ბავშვს ისეთი სუნი არა აქვს, როგორც შენი აზრით უნდა ჰქონდეს, მაშინ ეს ბავშვი ეშმაკის ნაშიერია?

ზურგს უკან წაღებული მარცხენა ხელი გამოიშვირა და მაღლა აწეული საჩვენებელი თითი ცხვირწინ კითხვის ნიშანივით მოუკაკავა. ძიძა დაფიქრდა, არ უნდოდა, საუბარი თეოლოგიურ დისკუსიაში გადაზრდილიყო. იცოდა, წააგებდა.

– ეგ თითქოს არ მითქვამს, – უპასუხა მან, – ეშმაკთან ამ ბავშვს რამე კავშირი აქვს თუ არა, თქვენ უფრო გეცოდინებათ, პატერ ტერიე, მე მაგისი არაფერი გამეგება. მე მარტო ის ვიცი, რომ ამ ბავშვისა მეშინია, რადგან ისეთი სუნი არა აქვს, როგორიც სხვა ბავშვებს.

– აჰა, – კმაყოფილებით თქვა ტერიემ და მარცხენა ხელი ისევ დამალა, – ესე იგი, ეშმაკზე არაფერი გითქვამს. კარგი. მაშინ მითხარი, გეთაყვა, როგორი სუნი უნდა ჰქონდეს, შენი აზრით, ძუძუთა ბავშვს? აბა!

– კარგი სუნი უნდა ჰქონდეს, – უპასუხა ძიძამ.

– რას ჰქვია, კარგი?! – დაულრიალა ტერიემ. – კარგი სუნი ბევრ რამესა აქვს: ლავანდის კონას, მაგალითად, ხორცს – წვნიანში. კიდევ არაბეთის ბალებში დგას შესანიშნავი სურნელი. როგორი სუნი აქვს პატარა ბავშვს? ძალიან მაინტერესებს!

ძიძა დაიბნა. ზუსტად იცოდა, როგორი სუნი აქვთ ჩვილ ბავშვებს. მას ხომ ათობით ბავშვისათვის მოენოვებინა ძუძუ, უვლიდა, არწედა, კოცნიდა. ღამე ყნოსვით მიაგნებდა. აი ახლაც კი მკაფიოდ გრძნობდა მათ სუნს, მაგრამ ეს არასოდეს გამოუთქვამს სიტყვებით.

– აბა?! – უღრიალა ტერიემ და თითები მოუთმენლად გაატკაცუნა.

– ახსნა ძალიან მიჭირს, – დაინყო ძიძამ, – იმიტომ, რომ ყველგან ერთნაირი სუნი არ ასდით, თუმცა ყველგან კარგი აქვთ. იცით, პატერ, პატარა ფეხებზე, მაგალითად, გლუვი, თბილი კენჭების სუნი აქვთ, არა, უფრო ხაჭოსი ან ახალშედღვებილი კარაქისა. ტანზე... რძეში ჩამბალი ნამცხვრის სუნი ასდით, თავზე კი, მაღლა, უკან, სადაც თმა იხვევა, აი, მანდ, შეხედეთ, პატერ, საცა თქვენ აღარა გაქვთ... – და ხელი დაადო მოტვლეპილ თავზე ტერიეს, რომელიც ამ სულელური დეტალების გამო ერთი წუთით დამუნჯდა და მორჩილად დაუხარა თავი, – ჰო, აქ, აი ზუსტად აქ, ყველაზე კარგი სუნი აქვთ – კარამელისა, ისეთი ტკბილი, საოცარი, პატერ, ვერც წარმოიდგენთ. იქ რომ უყნოსოთ, შეგიყვარდებათ. სულერთია, თქვენი საკუთარი შვილი იქნება თუ სხვისი. აი ასეთი სუნი უნდა ჰქონდეთ ბავშვებს და მეტი არანაირი. და თუ ასეთი სუნი არა აქვთ, თუკი ამ ნაბუშარივით მანდ, ზემოთ საერთოდ არა აქვთ სუნი, როგორც ცივ ჰაერს, მაშინ... თქვენ შეძლებთ ამის ახსნას, პატერ, მე – ვერა, და გულხელი დაიკრიფა და ისეთი ზიზლით დახედა დაბლა კალათს, თითქოს შიგ გომბეშო მჯდარიყოს.

– მე, ჟანა ბიუსი, ამას აღარ წავიყვან!

პატერმა ტერიემ ნელა ასწია თავი და მოტვლეპილ ადგილზე რამდენჯერმე გადაისვა თითები, თითქოს თმების გასწორება უნდაო. მერე, ვითომ შემთხვევით, თითი ცხვირთან მიიტანა და ჩაფიქრებით დაყნოსა.

– კარამელისო? – იკითხა და ისევ მკაცრ ტონზე გადავიდა, – კარამელისა! რა იცი შენ კარამელის სუნი? გიჭამია თუ რა?

– არა, – უპასუხა ძიძამ, – მაგრამ ერთხელ სენტ-ონორეს ქუჩაზე ერთ დიდ სასტუმროში ვიყავი და იქა ვნახე, როგორ აკეთებენ დამწვარი შაქრისა და ნაღებისაგან. ისეთი სუნი ჰქონდა, რა დამაინწყებს!

– ჰო, კარგი, კარგი, – უთხრა ტერიემ და თითი ცხვირიდან მოიცილა, – მორჩი! ძალიან მიძნელდება შენთან ამ დონეზე ლაპარაკი. ვხედავ, უარს ამბობ, არ კი ვიცი, რა მიზეზით, შენთვის მობარებული ჩვილის, ჟან-ბატისტ გრენუის გამოკვებაზე და ბავშვს

მის დროებით მეურვეს, სენ-მერის მონასტერს უბრუნებ. სანყენია, მიმარჩნია, მაგრამ ვერაფერს შეეცვლი. წადი, დათხოვნილი ხარ!

მან ხელი დაავლო კალათს, ერთხელ კიდევ შეისუნთქა თბილი რძის სურნელი, ნელ-ნელა რომ შორდებოდა და ჭიშკარი დაკეცა, მერე კი თავისი სამუშაო ოთახისკენ გაეშურა.

3

პატერი ტერიე განათლებული კაცი იყო. მას მხოლოდ თეოლოგია კი არ ჰქონდა შესწავლილი, ფილოსოფოსთა თხზულებებიც წაეკითხა და ბოტანიკასა და ალქიმისაც იყო ნაზიარები. საკუთარი კრიტიკული გონების დიდი იმედი ჰქონდა. თუმცა ზოგიერთებივით ისე შორს არ მიდიოდა, რომ ბიბლიური ტექსტების სასწაულებში, წინასწარმეტყველებებსა და ჭეშმარიტებებში ეჭვი შეჰპარვოდა, მაშინაც კი, როცა მათი გონივრული ახსნა შეუძლებელი იყო. ამგვარ პრობლემებს ერიდებოდა. არ სიამოვნებდა, რადგან ისინი სიმტკიცეს სამარცხვინოდ ურყევდა და აფორიაქებდა, მაშინ, როცა გონების მოსაკრებად სწორედ თავდაჯერებულობა და სიმშვიდე იყო საჭირო. მაგრამ უბრალო ხალხის ცრუმორწმუნეობას მტკიცედ ებრძოდა: ჯადოქრობას და კარტით მკითხაობას, ამულეტების ტარებას, ავი თვალის სანინაალმდეგო შელოცვებს, სავსე მთვარეობისას ჩატარებულ სისულელეებს და სხვა ამნაირებს – სამწუხაროდ, მიუხედავად იმისა, რომ ქრისტიანული რელიგია ათას წელზე მეტი ხნის დამკვიდრებული იყო, ამ წარმართული ზნეჩვეულებების აღმოფხვრა ვერ მოხერხდა. ეგრეთ ნოდებული ეშმაკით შეპყრობისა და სატანასთან კავშირის ფაქტებზე ახლო დაკვირვებით აღმოჩნდებოდა ხოლმე, რომ, როგორც წესი, ყველაფერი ცრურწმენული სპექტაკლები იყო. თუმცაღა ტერიე ისე შორს არასოდეს წავიდოდა, რომ სატანის არსებობა უარეყო ან მის ძალაში ეჭვის შეეტანა. თეოსოფიის საფუძვლებთან დაკავშირებული პრობლემების გადაწყვეტა სხვა ინსტანციების საქმე იყო და არა ერთი

პატარა, უბრალო ბერისა. მეორე მხრივ, სრულიად ნათელი იყო, რომ, თუ ისეთი ჩვეულებრივი ადამიანი, როგორც ძიძა გახლდათ, დაიწყებდა მტკიცებას, ეშმაკის კვალს მივაგენიო, მაშინ ამ საქმეში სატანის ხელი ვერანაირად ვერ იქნებოდა გარეული. რახან ქალს ასე სჯეროდა საკუთარი აღმოჩენისა, ეს უფრო იმას ამტკიცებდა, რომ აქ არაფერი იყო სატანური. სატანა ისეთი სულელი ხომ არ იქნებოდა, რომ ძიძა უანა ბიუსის მიერ თავისი გამოაშკარავება დაეშვა და ისიც ცხვირით – ყველაზე პრიმიტიული გრძნობის – ყნოსვის – ორგანოთი! გეგონება, ჯოჯოხეთს მართლა გოგირდის, სამოთხეს კი საკმევლისა და მურის სუნი ჰქონდეს! ეს ხომ ისეთივე ცრუმორწმუნეობაა, როგორც უბნელეს წარმართულ წარსულში ჰქონდათ, როცა ადამიანი ცხოველივით ცხოვრობდა, ცუდი მხედველობა ჰქონდა და ფერებს ვერ არჩევდა, მაგრამ ეგონა, სისხლის სუნს ვგრძნობ და მტერ-მოყვარეს სუნით ვარჩევო. ადამიანები თვლიდნენ, რომ კაციჭამია გოლიათები, მაქცია მგლები და ერი-ნიები მათ სუნით აგნებდნენ. ამიტომ კოცონებზე ახრჩოლებდნენ თავიანთი საძაგელი კერპებისათვის შენირულ მყრალ მსხვერპლს. რა საშინელება! ნათქვამია, „გიჟი ცხვირით უკეთ ხედავს, ვიდრე თვალებითო“. ალბათ ღვთის ბოძებული გონების ნათელს კიდევ ერთი ათასი წელი მაინც დასჭირდება, ვიდრე ეს პრიმიტიული რწმენის ნაშთები აღმოიფხვრებოდეს.

– არა, რა დაუშავა ამ საცოდავმა პატარა ბავშვმა? წევს თავისთვის კალათში უცოდველი არსება და სძინავს. არც კი იცის, რა საშინელებას სწამებენ. ადამიანის შვილისნაირი სუნი არა გაქვსო, ეს უსირცხვილო დედაკაცი ამტკიცებს. გესმის? ალუ, ალუ, ალუ, – ამბობდა ტერიე და მუხლებზე დადგმულ კალათს არწევდა, ჩვილს თავზე ეფერებოდა და შიგადაშიგ „ალუ, ალუ“ ჩასძახოდა. ეგონა, ეს ბავშვებზე ნაზად და დამამშვიდებლად მოქმედებო.

– კარამელის სუნით, – ეს რა თქვა! ალუ, ალუ, ალუ!

ცოტა ხნის მერე ბავშვს თითი მოაცილა, ცხვირთან მიიტანა და უყნოსა, მაგრამ ვერაფერი იგრძნო მყავე კომპოსტოს სუნის გარდა, სადილად რომ მიირთვა.

ერთი ნუთით შეეყოყმანდა, მიიხედ-მოიხედა, ხომ არავინ მითვალთვალებსო, მერე კალათი ასწია და თავისი სქელი ცხვირი შიგ ჩაყო. ისე მიუახლოვდა, რომ ბავშვის მოწითალო თმები ნესტოებში უღიტინებდა. ჩვილის თავს სუნავდა, იქნებ რაიმე შევიგრძნოო. ზუსტად კი არ იცოდა, როგორი სუნი უნდა ჰქონდეთ ჩვილებს თავზე. არა, კარამელისა არა, რა თქმა უნდა, რადგან კარამელი დამწვარი შაქარია. როგორ შეიძლება, ჩვილს, აქამდე მხოლოდ რძე რომ ჰქონდა ნაჭამი, დამწვარი შაქრის სურნელი ჰქონოდა. რძის სუნი კიდევე ჰო, ძიძის რძისა, მაგრამ ამ ბავშვს რძის სუნი არ ასდიოდა. შეიძლება თმის სუნი ჰქონოდა, კანის, თმების და იქნებ ოდნავ – ბავშვის ოფლისა. ტერზე სუნავდა და ეგონა, რომ კანის, თმებისა და ცოტათი ბავშვის ოფლის სუნს იცნოსავდა, მაგრამ ვერაფერს გრძნობდა, როგორ არ ცდილობდა, მაგრამ მაინც ვერაფერს. ალბათ, ჩვილს სუნი არა აქვსო, იფიქრა. კი, ასე იქნება. ჩვილს, თუკი სუფთად ჰყავთ, სუნი არა აქვს ისევე, როგორც თავიდან ლაპარაკის, სიარულის, წერის უნარი არა აქვს. ეს ყველაფერი მერე, ასაკთან ერთად მოდის. უფრო სწორად კი, ადამიანი სუნს მხოლოდ მაშინ გამოსცემს, როცა სქესობრივი მომწიფების დრო დაუდგება. ჰო, ასეა. ჰორაციუსი არ წერს, „ყმანვილი ჭირვეულობს, ქალწული იფურჩქნება და თეთრი ნარგიზების სუნს აფრქვევსო?“ რომაელებს ამისა ნამდვილად გაეგებოდათ. ადამიანის სუნი ყოველთვის ხორციელი სუნია, ესე იგი ცოდვის სუნი. აბა, რა სუნი უნდა ჰქონდეს ჩვილს, რომელსაც ხორციელი ცოდვა არც კი დასიზმრებია? რა სუნი უნდა ჰქონდეს? ალუ, ალუ, – საერთოდ არანაირი.

მან კალათი ისევ მუხლებზე დაიდგა და ფრთხილად დაარწია. ბავშვს ისევ ღრმად ეძინა. მარჯვენა მუჭი გადასაფარებლიდან გამოეყო და პატარა წითელ ლოყაზე ხანდახან საყვარლად იდებდა. ტერიეს გაელიმა და უეცრად საოცარი სიმყუდროვე იგრძნო. ერთი ნუთით თავს უფლებაც კი მისცა, ფანტასტიკური რამე წარმოედგინა: თითქოს ბავშვის მამა თვითონ იყო.

აი, ვითომ ბერად კი არ შემდგარა, ჩვეულებრივი მოქალაქეა, მაგალითად, პატიოსანი ხელოსანი, ცოლი შეერთო, თბილი, რბი-

ლი, რძის სუნით გაჟღენთილი დედაკაცი, ბიჭი ეყოლათ და ახლა კალთაში არწვეს თავის შვილს. ალუ, ალუ, ალუ. მოენონა ეს აზრი. კარგი აზრი იყო, რალაცნაირი დამამშვიდებელი. მამა შვილს კალათით არწვეს. ალუ, ალუ. ეს ხატება სამყაროსავით ძველია და, თანაც, მას აქეთ, რაც სამყარო არსებობს, მუდამ ახალი და სწორია. ტერიეს გული გაუთბა და სენტიმენტალურ გუნებაზე დადგა.

ამ დროს ბავშვმა გამოიღვიძა. ჯერ – ცხვირით: პანანინა ცხვირი ამოძრავდა, ზემოთ აიწია და ყნოსვა დაიწყო, ჯერ ჰაერს ჩაისუნთქავდა და მერე, თითქოს ცხვირს არასრულად აცემინებდნო, მოკლე ბიძგებით ამოისუნთქავდა. შემდეგ ბავშვმა ცხვირი შეიჭმუხნა და თვალები გაახილა. თვალები გაურკვეველი ფერისა ჰქონდა – რუხი თუ ოპალისფერ-მოთეთრო-მოკრემისფრო, ზედ ლორწოვანი ლობრით. ამჟამად ჯერ კიდევ ვერ ხედავდა. აი, ცხვირი კი სხვა საქმეა: თუკი ბავშვის დაბინდული თვალები სადღაც, გაურკვეველი მიმართულებით იყურებოდნენ, მისი ცხვირი თითქოს კონკრეტულ სამიზნეს ეძებდა. ტერიეს უცნაური გრძნობა გაუჩნდა, თითქოს ეს სამიზნე თვითონ იყო, თავად ტერიე. სახის ცენტრში პანია ცხვირის პანანინა ნესტოები კვირტებივით ებერებოდა, უფრო კი იმ პატარა მტაცებელი მცენარის ჯამივით, სამეფო ბოტანიკურ ბაღში რომ იზრდებოდა. და თითქოს ბავშვის ნესტოებიც ამ მცენარესავით საშინელი მიტაცების უნარით იყვნენ დაჯილდოებულნი. ტერიეს ისეთი გრძნობა გაუჩნდა, თითქოს ბავშვი მას ნესტოებით ხედავდა, თითქოს გამომცდელად უყურებდა, იმაზე გამჭოლად, ვიდრე ეს თვალს შეუძლია. თითქოს ბავშვი ცხვირით რალაც ისეთს ისრუტავდა, რაც ტერიეს ეკუთვნოდა და რის შეკავება და დამალვაც არ შეეძლო. უსუნო ბავშვი თავხედურად ყნოსავდა. დიახ, ყნოსავდა. და უცებ ტერიეს მოეჩვენა, რომ ოფლის, ძმრის, მყავე კომბოსტოსა და გაურეცხავი ტანსაცმლის სუნად ყარდა. თავს შიშველი მახინჯივით გრძნობდა, თითქოს ვილაც უხილავი უთვალთვალებდა, თითქოს ის ვილაც მის კანქვეშაც აღწევდა, მის შიგანშიც; ეჩვენებოდა, რომ თავისი უნაზესი გრძნობებითაც და უბინძურესი ფიქრებითაც შიშველი იყო ამ პატარა ხარბი ცხვირის წინაშე, ჯერ წესიერად ცხვირიც რომ არ ერქვა და მხოლოდ რალაც

მოძრავი პანანინა ნახვრეტებიანი ორგანო იყო, სულ რომ იბერებოდა და მოძრაობდა. ტერიეს გააჟრჟოლა. ზიზლის გრძნობა მოერია. ახლა თვითონ შეიჭმუხნა, თითქოს ცხვირში რაღაც საშინელი სიმყრალე ეცა, რომელთანაც არ უნდოდა, რამე საერთო ჰქონოდა. გამოეთხოვა ილუზიას, რომ ეს ბავშვი მისი სისხლი და ხორცი იყო. გაქრა სენტიმენტალური იდილიური სურათი მამისა, შვილისა და სურნელოვანი დედისა, თითქოს ვიღაცამ გაუნყვიტა ის ალერსიანი ფიქრების შლეიფი, რომელშიც თავის თავსა და ბავშვს ხედავდა. უცხო, ცივი არსება ენვა კალთაში, მტრული ცხოველი. ის რომ ასეთი მშვიდი, ღვთისმომშიში და გონიერი ადამიანი არ ყოფილიყო, ალბათ ზიზლით მოისვრიდა რაღაც ობობასავით.

ტერიე სწრაფად წამოდგა და კალათი მაგიდაზე დადგა. ამ ბავშვის თავიდან მოცილება მოუნდა. სასწრაფოდ, ახლავე, ამ ნუთშივე.

და ამ დროს ბავშვი აღრიალდა. თვალები მოჭუტა, წითელი ხანა დაალო და ისე საშინლად აკივლდა, რომ ტერიეს ძარღვებში სისხლი გაეყინა. კალათს განზე განვდილი ხელით იქნევდა და თან „აღუ, აღუს“ გაიძახოდა, რომ ბავშვი როგორმე გაეჩუმებინა, მაგრამ ის ჩხავილს უმატებდა და უმატებდა. სულ გალურჯდა. ტირილისაგან ლამის გამსკდარიყო.

თავიდან უნდა მოვიცილო! ფიქრობდა ტერიე, ახლავე უნდა მოვიშორო ეს... უნდოდა ეთქვა „ეშმაკიო,“ მაგრამ თავი შეიკავა... ეს ურჩხული, ეს აუტანელი ბავშვი! ჰო, მაგრამ როგორ? ათობით ძიძას იცნობდა, უპატრონო ბავშვთა სახლებიც იცოდა ამ კვარტალში, მაგრამ ყველაფერი ძალიან ახლო იყო. ეს არსება უფრო შორს უნდა გაესტუმრებინა, რომ მისი ხმა აღარ გაეგო, ისე შორს, რომ ყოველ ნუთს ვიღაცას უკან არ მოეგდო. შეძლებისდაგვარად სხვა სამრევლოში უნდა წასულიყო, სულაც სენის გაღმა აჯობებდა, ქალაქგარეთ ხომ სულმთლად უკეთესი იქნებოდა, გარეუბან სენტ-ანტუანში. კი, სწორედ იქ. ჰო, ეგრე. იქ უნდა წაეყვანა ეს მყვირალა, შორს, აღმოსავლეთისკენ, ბასტილის იქით, სადაც ღამ-ღამობით ჭიშკარს კეტავდნენ.

ტერიემ სუტანის კალთები აიკრიფა, აღრიალებულ კალათს ხელი დაავლო და ვინრო მისახვევ-მოსახვევებით გარეუბან სენტ-ანტუანისკენ გაქანდა. სენის გასწვრივ მირბოდა აღმოსავლეთისაკენ, შემდეგ შარონის ქუჩაზე, თითქმის ბოლომდე. აქ, მაგდალინას მონასტრის ახლო, ვინმე მაღამ გაიარის მისამართი იცოდა. ის ყველანაირ და ნებისმიერი ასაკის ბავშვს იღებდა, ოღონდ კი ვინმეს შენახვის ფული გადაეხადა. ტერიემ იქ ჩააბარა ბავშვი, რომელიც ჯერ ისევ ჩხაოდა, ერთი წლის საფასური წინდანინ მისცა და ისევ უკან, ქალაქისკენ გამოიქცა. როცა მონასტერში დაბრუნდა, სამოსი გაიძრო, გეგონება, ნაბილწულიაო, გულდაგულ დაიბანა და თავის სენაკში სანოლში შეიძვრა, პირჯვარი ბევრჯერ გადაინერა, დიდხანს ილოცა და, როგორც იქნა, დამშვიდებულს ჩაეძინა.

4

მაღამ გაიარს ცხოვრება უკვე მოთავებული ჰქონდა, მიუხედავად იმისა, რომ ჯერ ოცდაათისაც არ იყო. გარეგნობით ასაკის შესაბამისად კი გამოიყურებოდა, მაგრამ ამავე დროს ორჯერ, სამჯერ და ასჯერ უფროსს ჰგავდა დამუმიებული გოგოსავით. შინაგანად უკვე კარგა ხნის მკვდარი იყო. ბავშვობაში მამამისმა შუბლში ასტამი ჩასცხო და ყნოსვის შეგრძნება დააკარგვინა, და მარტო ყნოსვისა კი არა, ყოველგვარი ადამიანური სითბოსი თუ სიცივისაც, მოკლედ, ყველანაირი გრძნობა. ამ ერთი დარტყმით სინაზე მისთვის ისევე უცხო გახდა, როგორც ზიზლი, სიხარული ისევე უცხო, როგორც სასონარკვეთა. არც მაშინ გრძნობდა რამეს, როცა, მოგვიანებით, კაცთან წვებოდა და არც მაშინ, როცა შვილებს აჩენდა. არც ბავშვების სიკვდილს განიცდიდა და არც ცოცხლად გადარჩენილებს შეჰხაროდა. თუ ქმარი სცემდა, არც კი ინძრეოდა და არც მაშინ უგრძენია შვება, „ოტელ-დიოში“ ქმარი ქოლერით რომ მოუკვდა. ორად ორი გრძნობა, რომელსაც იცნობდა, იყო გუნების ოდნავი გაფუჭება, როცა შაკიკი ეწყებოდა და ხასიათის ოდ-